

Valsts augu
aizsardzības dienests

Prasības mēslošanas līdzekļu lietošanā.

Augsnes minerālā slāpekļa monitorings.

Kitija Eglīte

Agroķīmijas departamenta vecākā inspektore

kitija.eglite@vaad.gov.lv

26.03.2015., Ozolnieki

Valsts augu
aizsardzības dienests

Mēslošanas līdzekļu lietošana

Pārbaudes uz personu iesniegumu pamata

2014.g. saņemtas **18 sūdzības**, no kurām:

- 6 gadījumos konstatējot normatīvo aktu pārkāpumus un ierosinot administratīvo pārkāpumu lietas;
- 2 gadījumos tika izteikti - brīdinājumi;
- 10 gadījumos pārkāpums netika konstatēts.

Konstatētie pārkāpumi (būtiskie):

ML izkliede pa augsni, sasalušo, pārmitru, kas klāta ar sniegu (5)

Škidrmēsli pēc izkliedēšanas nav iestrādāti augsnē 12 stundu laikā (1)

Valsts augu
aizsardzības dienests

Mēslošanas līdzekļu lietošana *LAD klientu pārbaudes ĪJT*

Veiktas 112 pārbaudes.

No 80 veiktajām pirmreizējām pārbaudēm:

- prasības ievērotas 44 saimniecībās jeb **55%**

(2013.g.-55%);

- maznozīmīgi pārkāpumi 30 saimniecībās jeb **37,5%**

(2013.g. - 39%);

- būtiski pārkāpumi 6 saimniecībās jeb **7,5%**

(2013.g. - 6%).

Valsts augu
aizsardzības dienests

Mēslošanas līdzekļu lietošana

LAD klientu pārbaudes ĪJT

Būtiskie pārkāpumi:

Nav AAI vai agroķīmisko pakalpojumu sniedzēju dati

Maznozīmīgie pārkāpumi:

- AAI dati vai augšņu analīžu dati ir vecāki par 6 gadiem un AAI vai augšņu analīzes nav veiktas 1.gada nomas laukiem
- MP kopsavilkums nav iesniegts termiņā
- Lauku vēsture netiek glabāta 3 gadus
- MP nav saskaņā ar 3.pielikuma I nodaļu
- MP kopsavilkums nav saskaņā ar 3.pielikuma II nodaļu
- Nav iegādāto minerālmēsļu uzskaites (norādot nosaukumu, pamatsastāvu un daudzumu)

Valsts augu
aizsardzības dienests

Mēslošanas līdzekļu lietošana

Jauns normatīvais akts

Ministru kabineta 23.12.2014. noteikumi
Nr.834 "Noteikumi par ūdens un augsnes
aizsardzību no lauksaimnieciskās
darbības izraisīta piesārņojuma ar
nitrātiem"
(turpmāk - noteikumi)

Valsts augu
aizsardzības dienests

Jaunas prasības ML lietošanai visā Latvijas teritorijā

- maksimāli atļautais slāpekļa (N) daudzums 170 kg/ha, ko drīkst iestrādāt LIZ ar kūtsmēsliem (pakaišu mēsliem, vircu, šķidrmēsliem), saskaņā ar jaunajiem noteikumiem tiek attiecināts arī uz biogāzes ražotņu fermentācijas atliekām jeb digestātu;
- iestrādei pieļaujamo kūtsmēsļu un digestāta apjomu aprēķina, pamatojoties uz slāpekļa daudzumu kūtsmēslos un digestātā. Veicot aprēķinus, jāizmanto noteikumu 2.pielikumā publicētie kūtsmēsļu normatīvi vai kūtsmēsļu un digestāta analīžu rezultāti, kurus izsniegusi mēslošanas līdzekļu jomā akreditēta laboratorija paraugam, kas paņemti pirms kūtsmēsļu vai digestāta krātuves iztukšošanas;
- digestāts tāpat kā pakaišu kūtsmēsli pēc izkliedēšanas augsnē jāiestrādā ne vēlāk kā 24 stundu laikā.

Valsts augu
aizsardzības dienests

Jaunas prasības ML lietošanai Īpaši jutīgajās teritorijās

- Mainīti atļautie mēslošanas līdzekļu izkliedes laiki:
    - no 20.oktobra līdz 15.martam (zālājiem — no 5.novembra līdz 15.martam) neizklidē nekāda veida kūtsmēslus un digestātu;
    - no 15.septembra līdz 15.martam (ziemājiem — no 15.oktobra līdz 15.martam) neizklidē slāpekli saturošus minerālmēslus;
  - lietojot mēslošanas līdzekļus, nedrīkst pārsniegt noteikumu 3.pielikumā noteiktās maksimāli pieļaujamās slāpekļa normas.
- BŪTISKI** – noteikumu 3.pielikuma maksimāli pieļaujamā slāpekļa norma ietver slāpekli no visiem mēslošanas līdzekļu veidiem (*kūtsmēsliem, digestāta un minerālmēsliem*);

Valsts augu
aizsardzības dienests

Kā aprēķina maksimāli pieļaujamo N normu?

Piemērs. Lauksaimnieks mālsmits (*mS*) augsnē plāno ziemas kviešu ražu $3,5 \text{ t ha}^{-1}$. Ziemas kviešu mēslošanai izmantos 40 t ha^{-1} cūku šķidrmēslus. Cik kg ha^{-1} slāpekļa minerālmēslu tīrvielas drīkst lietot, lai nepārsniegtu maksimāli atļauto slāpekļa normu?

Ziemas kviešiem 4 t ha ieguvei max atļautā N norma ir 120 kg ha^{-1} (*noteikumu 3.pielikums*).

1 t nobarojamo cūku šķidrmēslu satur $3,4 \text{ kg N}$ (*noteikumu 2.pielikums*).

N izmantošanās koeficients no šķidrmēsliem *mS* augsnē – $0,45$ (*4.2.tabula - „Lauku kultūraugu mēslošanas normatīvi”, A.Kārklīšs, A.Ruža. 2013.gads.*)

Valsts augu
aizsardzības dienests

Kā aprēķina maksimāli pieļaujamo N normu?

A variants.

- Ar kūtsmēsliem iestrādātais N daudzums: $40 \text{ t} \times 3,4 \text{ kg} = 136 \text{ kg N}$ (nav pārsniegta noteikumu 3.3.2.prasība, t.i., nav iestrādāts vairāk par $170 \text{ kg ha}^{-1} \text{ N}$)
- Cik kg N ziemas kvieši izmantos no kūtsmēsliem? $136 \text{ kg N} \times 0,45 = 61 \text{ kg N}$
- Cik kg N drīkst dot ar minerālmēsliem? $120 \text{ kg} - 61 \text{ kg} =$
59 kg N

Iestrādājot 40 t ha^{-1} cūku šķidrmēslus un lietojot 59 kg N minerālmēslu tīrvielas netiks pārsniegta 3.pielikumā noteiktā max N norma.

Valsts augu
aizsardzības dienests

Kā aprēķina maksimāli pieļaujamo N normu?

B variants.

Kļūdaina izpratne par noteikumu 3.pielikumā noteikto max N normu iepriekš apskatītajai situācijai:

- Ar kūtsmēsliem iestrādātais N daudzums: $40 \text{ t} \times 3,4 \text{ kg} = 136 \text{ kg N}$ (pārsniegta noteikumu 3.pielikumā max notektā N norma 120 kg N , tāpēc šķidrmēsļu deva jāsamazina)

- Cik t cūku šķidrmēsļu drīkst lietot, lai nepārsniegtu max N normu? $120 \text{ kg} : 3,4 \text{ kg N t}^{-1} = 35 \text{ t cūku šķidrmēsļu}$

Ja ziemas kviešu mēslošanai izmantos 35 t ha^{-1} cūku šķidrmēsļus, tad nedrīkst lietot minerālmēsļu slāpekli.

Valsts augu
aizsardzības dienests

Jaunas prasības ML lietošanai Īpaši jutīgajās teritorijās

- Saimniecībām, kurās vairāk kā 50 % no kopējās sējumu un stādījumu platības aizņem dārzeņi, kartupeļi, ogulāji un augļu dārzi, ir **atcelta prasība**, ka rudens – ziemas periodā vismaz 50 % LIZ jābūt zaļajai platībai, t.i., daudzgadīgajiem zālājiem, ziemājiem, nesastrādātai rugainei vai neiestrādātiem dārzeņu lakstiem.

Valsts augu
aizsardzības dienests

Jaunas prasības ML lietošanai Īpaši jutīgajās teritorijās

ML nogāzē:

- ja slīpums ir no 5 līdz 7 grādiem un nogāzes garums pārsniedz 100 metrus uz ūdensteces vai ūdenstilpes pusi, pēc mēslošanas līdzekļa izklīdes nekavējoties iestrādā tieši augsnē;
- ja slīpums ir no 7 līdz 10 grādiem un nogāzes garums pārsniedz 100 metrus uz ūdensteces vai ūdenstilpes pusi, augsni apstrādā šķērsām nogāzes virzienam un izklīdē tikai tad, ja lauku klāj augu sega vai mēslošanas līdzeklis nekavējoties tiek iestrādāts tieši augsnē;
- kur ir melnā papuve un kur nogāzes slīpums ir virs 7 grādiem, izklīdēt un iestrādāt nav pieļaujams;
- ja slīpums ir virs 10 grādiem un nogāzes garums pārsniedz 100 metrus uz ūdensteces vai ūdenstilpes pusi, izklīdēt un iestrādāt nav pieļaujams.

Valsts augu
aizsardzības dienests

Jaunas prasības ML lietošanai Īpaši jutīgajās teritorijās

Nosakot kultūrauga vajadzību pēc slāpekļa, ņem vērā:

- plānoto ražu un tās kvalitāti,
- slāpekļa (*barības elementu*) iznesi attiecīgajam kultūraugam,
- augsnes organiskās vielas saturu augsnē,
- izmantošanas koeficientus no iepriekšējā gadā izmantotajiem kūtsmēsliem, iestrādātajām pēcpļaujas atliekām un zaļmēslojuma,
- priekšauga (tauriņziežu) pēcietekmi,
- datus par minerālā slāpekļa saturu augsnē, atjaunojoties kultūraugu veģetācijai, ja šādi dati ir lauksaimnieka rīcībā

Valsts augu
aizsardzības dienests

Augšņu agroķīmiskā izpēte Augsnes analīzes

Sagatavojot kultūraugu mēslošanas plānu:

izmanto augšņu agroķīmiskās izpētes (kartēšanas) datus
vai

agroķīmisko pakalpojumu sniedzēju datus, kas balstīti uz
augšņu analīžu rezultātiem akreditētā laboratorijā.

Izmantotie augšņu agroķīmiskās izpētes (kartēšanas) dati
un augšņu analīžu rezultāti **nedrīkst būt vecāki par
pieciem gadiem** un iepriekš minētos datus glabā vismaz
piecus gadus;

Valsts augu
aizsardzības dienests

Augšņu agroķīmiskā izpēte Augsnes analīzes

Pēc kāda principa nosaka, vai AAI vai analīžu dati nav vecāki par 5 gadiem?

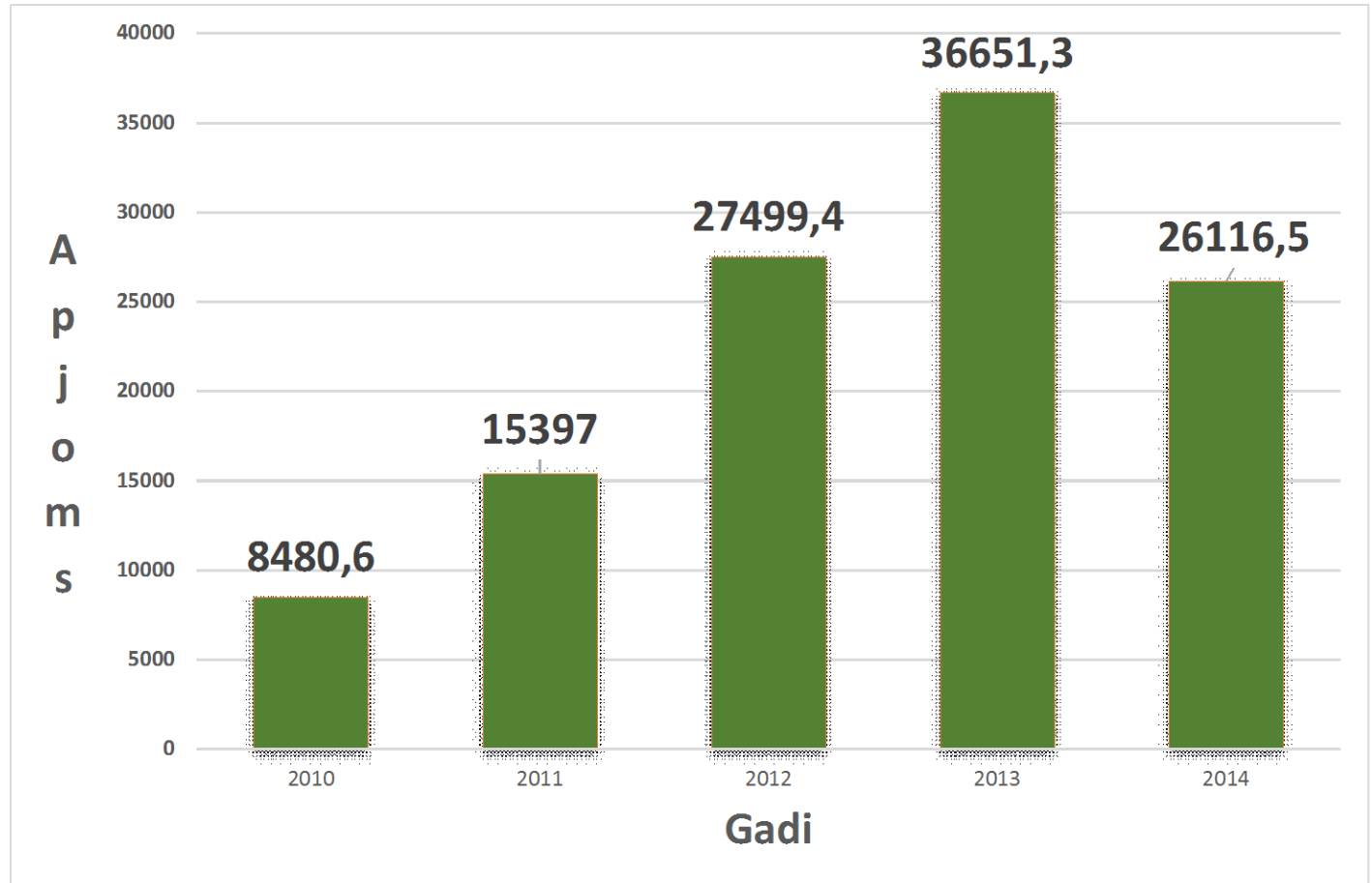
- 1) Lauksaimnieks izmantot AAI vai analīžu datus var no tā brīža, kad tie ir viņa rīcībā, tātad, nevis no brīža, kad ir paņemti paraugi, bet no brīža, kad viņa rīcībā ir rezultāti
- 2) Mēslošanas plānus sastāda līdz kultūraugu sējai vai stādīšanai, to dara rudens (ziemājiem)-ziemas (vasarājiem) periodā
- 3) Atskaites punkts ir **„ražas gads – 5 gadi”**

2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015.gads
6 gadi NEDER	5gadi	4gadi	3 gadi	2 gadi	1 gads	RAŽA

Valsts augu
aizsardzības dienests

Augšņu agroķīmiskā izpēte (AAI) AAI apjomi 2010.g.-2014.g. (ha)

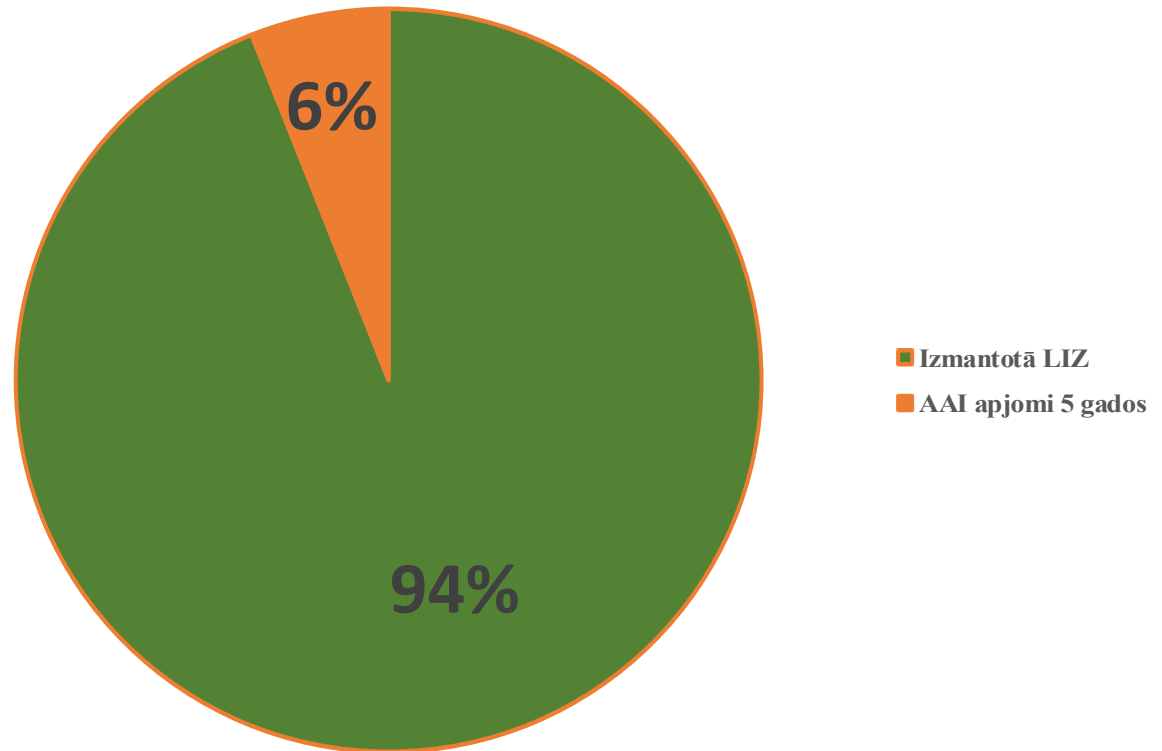

Valsts augu
aizsardzības dienests

Izmantotā LIZ Latvijā un 5 gados kartētās LIZ - salīdzinājums

Valsts augu
aizsardzības dienests

Augsnes minerālā slāpekļa monitorings

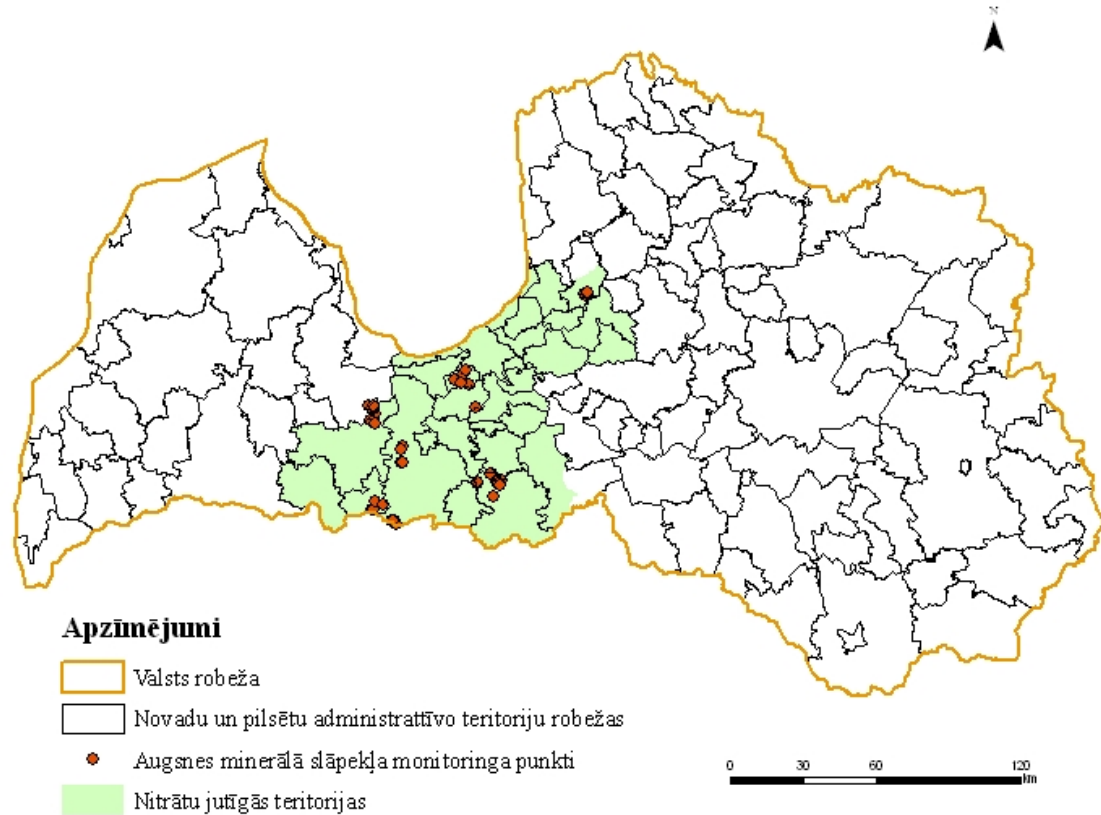
- Tiek veikts kopš 2005.gada Īpaši jutīgajās teritorijās (turpmāk – ĪJT) 48 punktos (parauglaukumos)
- Augsnes paraugus ņem divas reizes gadā - agri pavasarī pirms veģetācijas sākšanās un vēlu rudenī pēc kultūraugu ražas novākšanas
- Augsnes paraugus ņem trīs dziļumos – 0-30cm, 30-60 cm un 60-90 cm

Valsts augu
aizsardzības dienests

Monitorings

Parauglaukumu izvietojums

ĪJT Latvijā un augsnes minerālā slāpekļa monitoringa punktu izvietojums
(izstrādājusi autore, izmantojot VAAD informāciju)

Valsts augu
aizsardzības dienests

Monitoringa rezultāti 2015.g.pavasari

NO₃-N 0-30 cm dziļumā

NO ₃ – N, kg/ha, 0-30 cm augsnes slānī, dabīgi mitras augšnes	Novadu monitoringa laukos, %					
	Bauskas	Jelgavas	Dobeles	Tērvetes	Krimuldas	Mārupes/ Olaines
līdz 10	25	9	29	33	100	60
10 – 20	58	91	71	67	0	20
20 – 30	17	0	0	0	0	0
virs 30	0	0	0	0	0	20

Valsts augu
aizsardzības dienests

Monitoringa rezultāti

NO₃-N un NO₄-N 0-60 cm dziļumā (*dabīgi mitras augsnes*) kg/ha

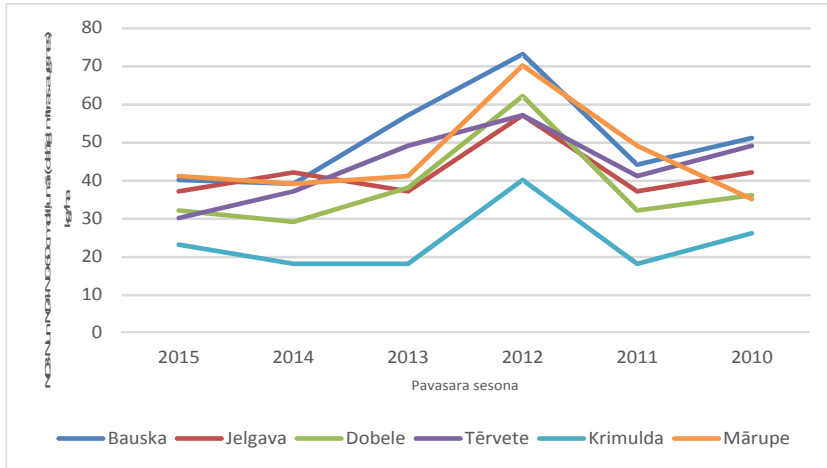
	Pavasara sezona					
	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Bauska	40	39	57	73	44	51
Jelgava	37	42	37	57	37	42
Dobeles	32	29	38	62	32	36
Tērvete	30	37	49	57	41	49
Krimulda	23	18	18	40	18	26
Mārupe	41	39	41	70	49	35

Monitoringa rezultāti

Valsts augu
aizsardzības dienests

NO₃-N un NO₄-N 0-60 cm dziļumā (*dabīgi mitras augsnes*) kg/ha

Pavasara sezona

	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Bauska	40	39	57	73	44	51
Jelgava	37	42	37	57	37	42
Dobele	32	29	38	62	32	36
Tērvete	30	37	49	57	41	49
Krimulda	23	18	18	40	18	26
Mārupe	41	39	41	70	49	35

Valsts augu
aizsardzības dienests

Aktualitāte

- Aicinām izmantot LAD EPSA sistēmu, lai dienestā iesniegtu mēslošanas plānu kopsavilkumu un pieteiktos augšņu agroķīmiskai izpētei

Valsts augu
aizsardzības dienests

Paldies par uzmanību!